

exonima terminusok ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportja (UNGEGN) által megfogalmazott definíciót interpretálja szűkebb és tágabb értelmezés szerint.

Vita. M. FARSKÝ *Košťany* cseh város nevének lehetséges etimológiáját közli (156–159).

Recenziók. A rovat két német nyelvű névtani kiadványt ismertet (160–167).

Krónika. E részben egy megemlékezés (Ivan Lutterer, 1929–2016) és két születésnapi köszöntés (Miloslava Knappová, Marie Nováková) található (168–183).

Hírek és megjegyzések. R. VOLEJNÍK és L. OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ ismerteti az egyes országokban megjelenő névtani folyóiratok aktuális évfolyamát (többek közt a Névtani Értesítő 36. számát) és egyéb kiadványokat (184–195), köztük a BAUKO JÁNOS és BENYOVSZKY KRISZTIÁN által szerkesztett Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában című tanulmánykötetet (2013) és a 3. nemzetközi nagybányai névtani konferencia előadásából készült kiadványt (Name and naming. Conventional / unconventional in onomastics, 2015), melyben több magyar kutató publikációja is olvasható.

BAUKO JÁNOS

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1297-6177>

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Közép-európai Tanulmányok Kara

Onomastica 60. (2016)

Főszerkesztő: BARBARA CZOPEK-KOPCIUCH. Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków. 460 lap

Az *Onomastica* 60. évfolyamában 22 tanulmány, 2 hosszabb közlemény, 1 tudományelméleti írás, 6 recenzió, 3 tudománytörténeti ismertető és 2 megemlékezés kapott helyet. Az alábbiakban ezeket a kötetben elfoglalt helyük szerinti sorrendben mutatom be.

Megemlékezések. A rovat két 2016-ban elhunyt nyelvész, egyetemi tanár, Witold Mańczak és Maria Karpluk életéről és munkásságáról emlékezik meg (5–12).

Tanulmányok. A kötet első tanulmányában M. RUTKOWSKI a denotátumok státusza és használati köre, illetve azok elnevezési módjai közötti kapcsolatot vizsgálja. Két névadási sémát különböztet meg: a globális-konzervatív nevek a magasabb státuszú és szélesebb körben funkcionáló tárgyakra, emberekre és helyekre jellemzőek, míg a lokális-innovatív az alacsonyabb státuszúakra és szűkebb elterjedésűekre (13–26). R. MRÓZEK a névtudomány tárgyának és körülményeinek állandó változására hívja fel a figyelmet, valamint arra, hogy a kutatások módszereit és feladatait folyamatosan felül kell vizsgálnunk és meg kell újítanunk (27–35). E. WOLNICZ-PAWŁOWSKA lengyel nyelvészeti, illetve névtani terminológiai szótárakat összevetve arra az eredményre jut, hogy szükség van az onomasztikai szakkifejezések egységesítésére és standardizálására (37–46). K. SKOWRONEK napjaink kultúrájának visszatükröződését vizsgálja népszerű pszichológiai és önterápiás művek címeiben. A tanulmány elméleti része azt tárgyalja a szemiotika, a pszichológia, a pszichoanalízis és a névtan fényében, hogy milyen közös vonásokat mutatnak az egyes kultúrákra jellemző szövegek. Az empirikus részben a szerző az említett műcímeken keresztül elemzi az aktuális társadalmi jelenségeket (47–67).

Z. ABRAMOWICZ cikke a Podlasiei vajdaság 15–16. századi zsidó és keresztény népességének ószövetségi neveit vizsgálja, a hasonlóságokat és eltéréseket egy kiterjedt táblázatban szemléltetve (69–89). Ezt követően R. ZARĘBSKI tanulmánya Lódz katolikus lengyel lakosságának 17–19. századi keresztnévadását mutatja be, különbséget téve a konvenció (gyakori nevek) és a spontaneitás (ritka nevek) között (91–106). I. SARNOWSKA-GIEFING a 16–18. századi poznaíni céhek tagjainak játékos, körülíró ragadványneveit tanulmányozza. E neveket az inasok beavatásukkor kapták, és általában továbbörökítették (107–118). E. WOŹNIAK a két világháború közötti családnév-változtatási tendenciákat vizsgálja: megállapítja, hogy a különböző nemzetiségű lakosok eltérő okokból változtatták meg nevüket. A zsidók esetében elsősorban jogi motiváltságúak a névváltoztatások, míg az asszimilációs okok csekély arányban vannak jelen (119–135).

H. GÓRNY gazdag példaanyaggal dolgozva és a nyelvjárási sajátosságokat is figyelembe véve ismerteti a vidéki családnév kialakulásának különböző lehetőségeit, így betekintést nyerhetünk a falusi lakosság gondolkodásába és világszemléletébe is (137–150). M. MAGDA-CZEKAJ sziléziai nyelvjárási eredetű családnéveket elemez, jelentés szerint hat csoportot vizsgálva: állat, madár, rovar, növény, időjárási jelenség és terepfajta neve (151–162). E. HORYŃ cikke a sóbányászat szókincséből eredő családnévekkel foglalkozik, kitérve gyakoriságukra és földrajzi elterjedésükre is, amely nem feltétlenül függ össze a régi sóbányák elhelyezkedésével (163–174). J. B. WALKOWIAK angol nyelvű tanulmányában a leggyakoribb litván családnév, a lengyel *Kozłowski*-val rokon *Kazlauskas* elterjedésének és eredetének kérdését járja körül. Véleménye szerint a név egy helynévből keletkezett, amit a Lengyelország-szerte megtalálható számos *Kozłów*, *Kozłowo* településnév is alátámaszt (175–186). E. RUDNICKA-FIRA a Muszyna-környéki falusi beceneveket vizsgálva kimutatja, hogy felismerhetőek bennük a kis-lengyelországi nyelvjárás legfőbb jellemzői. Mivel szinte minden felnőttnek van beceneve, és az új képzés is rendkívül termékeny, ezek a nevek fontos szerepet játszanak a helyi dialektus erősítésében és megőrzésében (187–199). R. KUCHARZYK 2500, nyelvjárási jellemzőket tartalmazó nicknevet tár elénk, jelölve a különböző nyelvjárási területeket, ahonnan származnak, valamint rámutat, hogy az internethasználók előszeretettel nyúlnak vissza hagyományos népi nevekhez és névadási sémákhoz (201–213).

J. UDOLPH tíz térképet tartalmazó, német nyelvű cikke víz- és egyéb földrajzi nevek segítségével kísérli meg rekonstruálni a szlávok őshazáját és vándorlásait. Ezt a területet elsősorban a hidronimákra és a talajtanra alapozva a mai Ukrajna nyugati és a mai Lengyelország délkeleti részére teszi. Szintén a víznevekből derül ki, hogy a délszlávok két fő útvonalon vándoroltak innen dél felé: a Kárpátoktól keletre, valamint a mai Dunántúlon és Kelet-Ausztrián keresztül (215–231). E. KOWALCHYK-HEYMAN a *Węgrów*, *Węgra* helység-, illetve *Węgra Potok* és *Węgra* folyónevek eredetét kutatja: történelmi, régészeti és földrajzi érveket hoz azon elmélet ellen, amely szerint a tő a kihalt jatving nyelvből származik, és a szláv eredet mellett foglal állást. Véleménye szerint vagy a *węgorz* halnév, vagy a folyók kanyargóssága áll a nevek eredete mögött (233–248). I. NOBIS a lengyel helynevek deklinációjával foglalkozik, ugyanis a nyelvjárási változatok sok esetben eltérnek a hivatalos formától (249–262). T. JELONEK 2011–2015 között gyűjtött adatok alapján vizsgálja a mikrotoponimák (erdők, rétek, ösvények stb. neveinek) vidéki szlenges változatait (263–271). P. SWOBODA a *Szywra* folyónév eredetét fedi fel: elveti az eddigi bizonytalan feltételezéseket, amelyek szerint a szó ósszláv vagy balti-szláv eredetű lehet, és a német *Schieferbach* etimont javasolja, utalva a régióban hosszan fennálló kétnyelvűségre

(273–285). A. GALKOWSKI a Dobrzyńskie tóvidéken található *Szczutowskie* és *Urszulewskie* tavak nevét járja körül kulturális, történelmi és nyelvészeti szempontból, figyelembe véve a vidék többi helynevét is (287–302). Z. ZIERHOFFEROWA és K. ZIERHOFFER cikke a személynevekből képzett európai helynevekkel foglalkozik a római kortól egészen a 20. századig (303–315). A rovat utolsó tanulmányában U. BIAK a borral kapcsolatos bolgár helyneveket, illetve magukat a borneveket vizsgálja; különbséget téve a bolgár, trák, görög és római örökséghez visszanyúló lokális, valamint az elsősorban angol és francia elemeket tartalmazó globális borelnevezések között (317–332).

Közlemények. A rovat két hosszabb összefoglaló cikket tartalmaz. M. W. SOLARZ és R. KROCZAK a Pogórze Ciężkowickie régióban található Pasma Brzanki hegyvonulat néhány mára feledésbe merült víznevét, azok használatát és eredetét mutatja be (333–359). K. KOŁODZIEJCZYK és R. SZMYTKIE tanulmánya a Kłodzko környéki helynevek változását jeleníti meg terjedelmes táblázatok segítségével. A német lakosság a második világháború után elhagyni kényszerült az alsó-sziléziai térséget, és helyére lengyel népesség költözött, amely viszont nem őrizte meg a korábbi német helyneveket. A névtelen helyek új, lengyel elnevezéseket kaptak, azonban még egy háború előtti német térképen 531 név szerepel, a 20. század végén még mindig csak 277 helynek van lengyel neve (361–410).

Névtani kutatások Lengyelországban és a világban. K. SKOWRONEK tudományelméleti okfejtésében hangsúlyozza a genderelmélet jelentőségét a bölcsészettudományok terén, valamint a női princípiumát a névtanban (411–421).

Recenziók. A rovat (423–445) hat recenziót tartalmaz, köztük a Névtani Értesítő 36. számának ismertetését (433–438).

Tudományos élet. Az utolsó rovat Aleksandra Cieślíkowa 80. születésnapja alkalmából megemlékezik a nyelvész eddigi munkásságáról (447–457), valamint beszámol két lengyel névtani konferenciáról.

GALAC ÁDÁM

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8915-8821>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Вопросы Ономастики 13. (2016)

Főszerkesztő: JELENA BEREZOVICS. Uráli Állami Egyetem, Jekatyerinburg.

1. 280 lap, 2. 240 lap

Az alábbiakban az orosz névtani folyóirat 2016-ban megjelent számait ismertetem.

1. szám

Tanulmányok. JE. V. ZAHAROVA, A. A. MAKAROVA és I. I. MULLONEN egy 2015 nyarán végzett kutatás eredményeit mutatják be: a Fehér-tóhoz közel fekvő Andozero-tó környéki helyneveken keresztül vizsgálták a térségben a lakosság elszlávosodása előtt beszélt nyelvet. A finn és számi szerkezetű összetételek egy olyan balti finn–számi típusú